

אגדת הסופר / מאת ש"י עגנון.

א

אלה תולדות רפאל הסופר. רפאל הסופר היה איש צדיק תמים והיה כותב ספרים, תפילין ומזוזות בקדושה ובטהרה, וכל בעל בית מישראל שהיה עשיר על בניו ר"ל, או שמתה אשתו עליו ר"ל, היה קם וכא אצל רפאל הסופר ואומר לו: הלא תדע לך רבי רפאל אחי, מה אנו ומה חיינו! קנה קינתי כי בני ובני בני יבואו אליך שתכתוב להם תפילין, ועתה אהה! ואנכי הולך ערירי, ואשתי אשר אמרתי ימים ושנים אחפה לה שם בעולם העליון מתה עלי פתאום, עזבה אותי לאנחות, אולי תתן את לביך רבי רפאל אחי לכתוב ספר תורה מהוני כיד ה' הטובה עליך. אל נא נאבדה בזה ובכא רבי רפאל הוקר, אולי יחון ה' אותי ופועל יודך ירצה! ורפאל הסופר יושב וכותב לו ספר תורה ליתן להם שם ושארית בישראל.

משל למה הדבר דומה?—לאחד שנתרחק מעירו והלך למקום שאין מכירין אותו, מצאווה השומרים הסובבים בעיר, שאלוהו: מי אתה והיכן אתה דר? אם עשיר הוא ובעל בית הגון, כיון שאומר פלוני בן פלוני אני וממקום פלוני אני, פותחים פנקסאות ודפתראות ומעיינים בהם ומוציאים כמה מסים הכנים לגנזי המלך, כמה ארנוניות שלם, מיד מסבירים לו פנים ואומרים לו: בא ברוך ה', הגה הארץ לפניך, בטוב בעיניך שב! ואם עובר אורח פשוט הוא ואין לו לא בית ולא נכסים, הריהו מוציא כתב כתוב וחתום משרי עירו פלוני בן פלוני מיושבי עירו הוא,—נותנים לו לשהות ואין דוחין אותו.

אף כך: אדם בא לעולם האמת, פוגעים בו מלאכי חבלה ושואלים אותו: מי אתה ומהיכן אתה? אם היה ישר ותמים והשאיר אחריו מעשים טובים או בנים עוסקים בתורה ובמצות, ודאי פרקליטים טובים הם לו, ואם שלש אלה לא יהיו לו, ויצא וידיו על ראשו, אבל כיון שישראל נכנסין לבית הכנסת להתפלל ומוציאים ספר תורה מן התיכל וקוראים בו, והספר כתוב למעלת נשמתו, מיד יודעים פלוני בן פלוני מיושבי מקום פלוני היה זה כתבו, ואומרים לו: יבוא שלום ינח על משכבו!

ורפאל הסופר יושב וכותב, ואשתו מנשים באהל תבורך, מרת מרים הצנועה יושבת בית ומרהיבה את דעתו בדירה נאה ובכלים נאים, שמישפשת אותם ומנקה אותם ומטהרת אותם, כדי שיהא רפאל אישה עושה את עבודתו בתוך אויר זך וטהור, ומעדנת אותו במאכלים עדינים ובמשקאות העריבים, ולשבת ויום טוב, ופעמים אף לסעודת ראש הודש הריהו קונה אוז, את הבשר תבשל בפארור או תעשה אותו צלי, והנוצות יתקן רפאל לכתוב בהן ספרים, תפילין

זמונות, והוא יושב על התירה ועל ועבודה בקדושה וב הרה ומרשך בשבת
בופר, וקושר כתרים לכונו.

ב

וקודם שנחל לספר מקצת המעשה נספר דרך עבודתו בקודש.
כך היה דרכו בקודש:

הצות לילה היה קם ויושב על הארץ ונותן אפר מקלה על ראשו ומתאבל
זבוכה על הרבון ירושלים ועל מיתת הצדיקים ועל שריפת המקדש ועל אריכות
הגלות ועל גלות השכינה ועל קושי השעבוד בין האומות ועל כל מיני גזרות
קשות אכזריות שגזרו על ישראל הרעים לבקרים ועל משיח צדקנו שעדיין הוא
נתון בשלשלאות של ברזל בעון הדור. אחר כך הוא לומד עד אור הבוקר
ארה חיים, זהר ותקנים ומקשר מדת לילה במדת יום ויורד לתוך מקוה טהרה
וטובל גופו הקלוש במים ומתפלל תפלת שחרית וחוזר לביתו ומועם פרוסה של
עוגת הביש טבולה ביי"ש המתוק ומחוק קצת החמר החלוש באכילה קלה כל
שהיא וחוזר וטובל ומפנה לבו מכל עובדין דחול, ויושב כל היום בביתו
ומתבודד עם נפשו, סגור ומסוגר בתוך ד' אמות של תורה, ואינו מתערב בין
בני אדם וניצול מכל העבירות שבין אדם לחבירו, ונשאר קודש בדיבור ובמחשבה
ובמעשה וניצול מתאוה והמדה ויושב מוצנע ומסוגר ואין אתו רק השי"ת לבדו,
ולומד שיעור משנה וגמרא, כדי לקשר תורה שבעל פה עם תורה שבכתב,
ומבין כל הכונות הקדושות המרומזות במקראות ויושב על התורה ועל העבודה,
והיה זהיר שלא לכתוב שם קודש בלי טהרת הגוף, ולפעמים משום זה היה
בוחב ריעה שלימה ומניח פניו מקום השמות, והיה כותב אותם אחר כך, אחר
שחזר וטבל במקוה טהרה.

מישל לאמן שעושה כתר למלך, לא עושה תחלה את הכתר ואחר כך
קובע בו אבנים טובות ומגוליות?!

וכך היה יושב וכותב, ימים על ימים, מבוקר עד ערב, עד שהיה השמש
בא ודופק על החלון וקורא: הגיע זמן תפלה של מנחה!

ג

דבר בעתו מה טוב, הואיל וספרנו דרך עבודתו בקודש נזכיר מקום
עבודתו בקודש.

הוא ישב בדירה אחת קטנה, סמוך לבית הכנסת הגדול ולבית המדרש
הישן ולשאר בתי תפלה, בערך כמה פסיעות מן המרחץ, להבדיל, אשר שם מקוה
טהרה. הדירה קטנה ונמוכה, רק חדר אחד לה, ומחיצה של קרשים באמצע.

ומעבר השני של המחיצה עומד תנור וכירים, ובין התנור ולכירים יושבת נות ביתו
 הצנועה ומבשלת ואופה ורוקחת; וטהה ואורגת וסורגת, וצופיה הליכות ביתה. בנים לא
 היו להם, מפני שהקרוש ברוך הוא מתאווה לתפלתם של צדיקים עצר את רחמה.
 וכשהיא נפטרת מעבודות שאשה הייבת לבעלה הריהו מוציאה איזה בנד
 ישן ועושה הימנו מלבוש ליתום, חבה יתירה נודעת לה לעבודה זו, שהרי מתוך
 יכך אפשר לישב ולידום ולהשחול הוט אחר הוט ולחשוב חשבוננו של עולם,
 וכדי שלא להרהר אחרי מדותיו ית' ולהטיח חזו דברים כלפי מעלה, הריהו
 מעלה על זכרונה כמה מעשיות מן הישועה, מעשה באשה אחת עצורה על
 בנים כמותה שהיתה קובצת ממון הרבה לתוך פומקה כדי לקנות אדם, שהוא
 סגולה בדוקה להריון. ראתה גבאי, מלביש ערומים, עמדה ונתנה להם כל הכסף
 שצברה כמה שנים, ובעצם ידיה לקחה ותסרה המלבושים ליתומים, לא היו ימים
 מועטים עד שזכתה וראתה ברכה בבטנה ויצאו ממנה עשירים מופלגים, עובדי
 ה' מתוך הרחבה. ושוב מעשה באשה אחת שעשתה טלית קמלה ליתום, פתאום
 הרגישה שהציציות שלה נמשכות למעלה וריה מפסיב לה, ריח גן עדן, וכשזקפה
 עיניה ראתה את ר' גדיאל התינוק, שנולד בזכות התורה שהיה אביו מלמד
 לתינוקות מישראל, — אשר מזה יש לנו ענין גדול ונורא, — מנשק את ציציתיה.
 ואמר לה: דעי אשה כי מעשיך היו לרצון למעלה ועוד תזכי לעשות ציית
 לבניך ולבני בניך! ולא היו ימים מועטים עד שזכתה וראתה ברכה בבטנה ויצאו
 הומנה צדיקים יראים ושלמים, עוסקים בתורה ובמצות. וזו הלידה היתה הוין
 לדרך הטבע, כי זו האשה היתה אילונית, כך יושבת מרים הצנועה ומשחלת
 חוט אחר חוט וחוט של חסד הולך ונמשך לה מלמעלה ומלאכים טובים מעלים
 לפניה כמה מיני המיונות היאך היא מתקינה בנד לבנה שיושב ולומד תורה בחדר
 והיאך ישמה הבן לקראת הבגד החדש בשובו מן החדר.

ומדי פעם בפעם היא מגביהה שתי עיניה הכשרות כלפי רפאל אלוף
 בעוריה, שיושב לו מעבר למחיצה אצל ההלון על השלחן הטהר המכוסה טלית
 ישל מצוה, מעבר למחיצה עומד גם ארון ומטה, המטה מכוסה במפה צבעונית נקיה
 ובארון מונחים כמה יריעות ותשמישי קדושה, שם תלויה שמלת חופתה הלבנה;
 שם הלכת עפר ארץ ישראל ספון.

ובאמצע החדר קורה שהוחרת נמשכת והולכת מסוף הבית ועד סופו, על
 הקורה מונחים כמה ספרי קודש, חדשים גם ישנים, עבים ודקים: מהם עשופים
 עורות אילים מאדמים ומהם כרוכים כרינה פשוטה.

ועל יד הקורה מימין, על קיר המזרח, "מזרח" מעשה רקמה אשר עשהה
 מרים בנעוריה, בית אביה, וצורת גן שזור בו מחוטי משי, מלא עצי כסף סדי
 מאכל; וארמון בתוך הגן, ושני אריות שומרים את הגן. לפני האחד מוסבים אל
 ספי השני, אריה מול אריה, ולשון מול לשון, וטלשוך אל לשון נמשך והולך

כתב זכב באותיות גדולות: זה הארץ ומלואה, כשאנה אחת גדולה, ובכל ארבע
סנות המורה, תיבה תיבה בכל סנה: שויתי ה' לגנדי תמיד,
ומול המורה על הקור שכנגד תדויה האספקלריה המאירה, וערכה הבושה
מונחת על כותרת האספקלריה, מדי שנה בשנה, בהושענה רבה, בשיבה לבית
הכנסת, מרים מביאה ערבה הבושה, כמה נשים כבר נישעו ממימי הערבה בשעת
לידתן, רק היא לבד עדיין לא זכתה להשתמש במימיה, והערבה הולכת ונכמשת,
ועלה אחר עלה נושר אל תוך קורי העכביש אשר תמה השממית על הקמיע,
שם אצל המטה, שימנה לה אמה ביום התונתה להרחיק מן הבית הקליפות
העוצרות על הלידה.

הקמיע כתוב באותיות קודש ובלשון הערלים: י"ק קרנ"ה מולד"ה זכר.
פירוש כשהפרה צעירה ובריאה למה לא תלד עגלה.
את הקמיע כתב ר' שמעון מירמלכ בדרך במל"ן, לאמה עליה השלום,
בעלת המלון, שהיתה עקה כמה שנים, בגזירת כמה רבנים צדיקים כתב את
הקמיע, בשעה שהיא בשלה להם בורש"ט אדום ותפוחי אדמה, אחר שהלכו
שלושה ימים ולא טעמו אבל, בעלותם אל רבם הקדוש, החוזה מלובלין, הואיל
ועדיין לא היה מוסמך, לא כתבו בלשון הקודש, והשם היוצא מן האותיות הוא:
המלאך הממונה על ההריון, בשילוב שם הוי"ה, מרים כרכה את הקמיע בשבעה
חוסים משבעה צעופים של שבע נשים שראו בנים וכני בנים ולא מת בן על
פני אביו ואמו.

פעמים באה נרים בלחש לפנים מן המהיצה, ועומדת שם ומשרה שתי
עיניה הסהורות על בעלה היושב בקדושה ונטהרה. וכשרפאל מתבטל מעבודתה
והוא אותה עומדת—מיד אויל בה חורא ואתי סומקא, והיא מתנצלת לפניו שלא
באה לכאן אלא לישול מנורת השבת לשמשמן לכבוד שבת.

וזאת תורת הבית,
וסביב לבית לא היה נראה שום דבר טמא. תינוקות של בית
רבן רדפו כל כלב וחזיר שנתגלגל לרחוב. הויז מן החתול שנכראה
לנרש עכברים. ועדת אוזים לבנים ויזאר עופות כשרים היו מהלכים מסביב
לבית, ועוף השמים בצאתו כפרשת כי תבוא לארץ ישראל ובשובו משם לפסה
לשמע שיר השירים בחרר הו מסדרים כל בוקר סרק שירה שלהם אצל הלוגו.

ד

ובתוך הבית המיד שקט ושלוה. ממש מעין מנחת שבת שלטת שם. חן
המקום על יושביו.
מרים היקרה יאשה הנוש כל הימים משפחה לבנה ונקיה עד למטה
מצוארה, וינמי הקשר תלום לה על החזה כדמות כנפי יונה, ואינה נועצת מחש
או סבה בתוך המספחה כדרך רוב הנשים, שלא ותגלה חיו אפילו חצי טפה

ממקום הכנסת. ואילו לא היו רואים ידיה עסוקות יכלים היו לטעות כי שבת
היא לה'.

פעמים עני בא לבית לבקש נדבה, או עובר ארצה נכנס לתקן את תפיליו.
והריהו שה לו רפאל מה שראו עיניו בתפוצות ישראל. מה נאמר ומה נדבר
רבי רפאל, לא יאומן כי יוספר. בעיני ממש ראיתי אצל פלוני הסופר יושבים
כמה בחורים יומם וליילה וכותבים ספרים, תפילין ומוזות. לא יאומן כי יוספר,
עושים מן התורה הקדושה מעשה פבריקאות, ולא עוד אלא שמעתי אומרים
אצל אלמוני אפילו נערות ושבות וכותבות.

רפאל שומע מפני הכבוד ומשיב בשפלות קולו: אל נא יהודי חביבי, למה
נלמד חובה על עם ה' ? אדרבה ואדרבה, הרי יש לנו לשמחה שהחינו וקימנו לזמן
הזה שהיהדות מתפשטת עד שסופר אחד בעיר אינו מספיק, ומה שנוגע לענין
נערות הכותבות, מי יש לנו גדול מרש"י ז"ל וכלום לא היתה בת בתו כותבת ?
ופעמים שכנה נכנסת אצל מרים להתיעץ על עסקי בישול או לשאל
מתי חל ראש הודש, וכשיש מקשה לילד בעיר מיד רצים אליה לשאול הערבה
שלה. מרים יקרת, אומרת האשה הבאה, אפשר צונך לקיים יתני נפשות מישראל,
השאלוני נא לעת עתה את הערבה שלך, אם ירצה השם, כעת מחר, בעבוד
ועם אני הולכת מסוף העיר ועד סופה ומביאה לך אחרת, אפילו להט החרב
המתהפכת שוכנת לשמור את דרך הערבות. מיד משיבה מרים באנחה ואומרת:
נשמתי, מהרי קחי את הערבה ובשלי לה למול טוב ולהיים ארוכים, ואני,
באמת איני כדאית שהמריהו לי, כי מה תתן ומה תוסף ערבה אפילו היא
מבושלת בדמעות אם הפסם נכנס אל מקום לא אדע. אומרת לה השכנה: אל
נא מרים, אל נא תתי, אסור לפתוח פה לשטן, אב גדול לנו בשמים ורחמיו
על כל מעשיו, זכרי כמה עקרות נפקרו; כמה בנים התרסקו על שדיהן, מתי
חל ליל טבילה שלך? תחינה של אמהות הובאה מארץ הקדושה, מה אומר
ומה אדבר, שם תראי מעשי ה' ונפלאותיו ומשם תלמדי איך להתחנן לפני ה'.

וכשעה שמרים בבית הטבילה שוהה רפאל בבית המדרש, וכשהיא חזרת
משם היא באה אל האספקלריה וככלה תעדה עדיה. וימי נעוריה חזרים אליה,
והיא נזכרת באכסניה על אם הדרך, בפריצים ובפריצות, בסוחרי שורים ובטיבו
של עולם הזה וברפאל אלוף נעוריה ובעטרה שעטרה לה אמה ביום חתונתה,
והריהו נותנת דעתה להתקשט לפני בעלה, באותה שעה היא רואה במראה מן
הקיר שמנגד את המורה וציוריו ואת האריות השואנים, והריהו גרתעת לאחוריה:
לה' הארץ ומלואה!

וכשתחזר רפאל מן התפלה ורואה את אשתו בעצם יסיה עומדת במראה,
מיד היא נושאת חן לפניו ונגש אליה בלחש לומר לה חברי רצוי, וכשמגיע
רפאל אליה מנצנץ לפניו שמו ית' מתוך המראה, והריהו קורא בדיבקות קדושה:
שיתו ה' לנגדי תמיד! ועוצם עיניו מפני כבוד ה' ויראתו, ומיד שניהם פורשים

בשתיקה. הוא יושב בקרן זוית זו ולומד זהר ותקונים והיא יושבת בקרן זוית זו
וקוראת תחינה של אמהות עד שהשינה הוטפת עיניהם, והם קמים ונוטלים את
הדלי הגדול, שדג נחשת רובין על קרקעו, ונוטלים ידוהם לקריאת שמע.

ה

אבל כשכלו כל הקצין ולא היה בה עוד כח לכבית על בניג עמה
לפני בעלה בשבר לב ובהכנעה גדולה.

ויאמר רפאל למרים:

מה שאלתך וינתן לך ומה בקשתך ותעש!

ותען מרים ותאמר:

שאלתי ובקשתי, אם מצאתי הן בעיני אישי ואם על אישי טוב לתת את
שאלתי ולעשות את בקשתי, יכתוב ספר תורה גם למעננו.

באותה שעה נטל ר' רפאל את ראשה של מרים ונתנו על ארזותיו ונתן
עיניו על עיניה ופניו על פניה וחטמו על חטמה ופיו על פיה ואמר לה:

אל נא בתי, אלקים עוד לא כלא רחמיו מאתנו. עוד ראה נראה ורע
על פני האדמה.

השקיעה מרים עפעפי עיניה ואמרה

לואי, מתוך פיך לתוך אוזני של הקדוש ברוך ..

ומכאן ואילך היו ידיה עסוקות להכין מעיל לספר תורה ושאר תשבישי
קדושה, כאשר צעירה אחר התונתה שידיה עסוקות בקישורים ובמטפות ובמטפחות
לרך הגולד.

ו

אך לא לעולם חוסן! — את אישר יאהב ה' יוכיח.

פעם אחת בשבת קודם הצהרים, חזרה מרים מבית הכנסת והניחה את
סידורה מידה ועדיין לא הספיקה להסיר את שמלתה מעליה ולהכין לבה ונפשה
להקביל פני בעלה בברכה הוציאה אנחה מקרבה, קור והום התחילו משמשים
בה בערבוביה, פניה נחפנו לירקון ועצמותיה התחילו מתפקקן מהוליותיהן וכל
עורה כאילו בקש למלט עצמו מגוה, וכאשר שכבה לא קמה, ומן המטה לא
יורה.

כנראה לא היה רשום לה למעלה חיים ארוכים, ובעודה באבה נקמפה.
ותמת מרים בדמי ימיה, ותעזוב את אישה לאנחות. ותמת מרים בדמי ימיה

ולא השאירה אחריה בן או בת.

וכאשר כלו שבעת ימי האבל קם רפאל הסופר ונעל את נעליו ויצא לשוק והלך לבית המלאכות וקנה שם כמה ירועות שר קלף ואגודות של נוצות ומחרות של אפצים ודיו וגידין רבים לתפירה ונתן לבו לכתוב ספר תורה לזכר נשמת אשתו אשר רקח אותה אלקים.

משל למה הדבר דומה? — לנן גדול שהיה נוטע נטיעות יפות בתוך גניו והיו כל השרים הרואים את פני המלך משכימים לגנו ונוטלים אצלו פרחים נאים בבואם לפני המלך. פעם אחת הלכה אשתו של הגנן כבוא לפני המלך, אמר הגנן: כל מי שרואה את פני המלך נוטל שושנים מגני, עכשיו שאשתי הולכת אל המלך לא דין הוא שארד לגני ללקט לה שושנים, והמשל מובן, רפאל גנן גדול היה, ספרו תורות יפים נטע בעולם, וכל מי שנתבקש לבוא לפני מלך מלכי המלכים נוטל ספר תורה עמו, כיון שהגיעה שעתה של מרים לבוא לפני המלך הקדוש ברוך הוא מיד ירד רפאל לגנו, זה השלחן הפתוח שלו, ולקט שושנים, אלו אותיות התורה שכתב, ועשה אגודה יפה זה הספר שהתקין.

והמלאכה החלה.

ח

רפאל יושב וכותב, ותורתו יכתוב יומם ולילה, ואינו מפסיק אלא כדי תפלה בצבור ואמירת קדוש בבית המדרש, סמוך לביתו, טלית של מצוה פרושה על השלחן הטהור וציציותיה מנטפות למטה ומתדבקת נציצות טליתו הקטנה, ועל הטלית מונחת יריעה משורטטת והיריעה מכהיקה בלבנוניותה כעצם השמים לטהר.

מבוקר עד ערב נמשכת הנוצה על גבי היריעה, ואותיות יפות ושחורות מנצנצות ועולות על פני היריעה כעדת צפרים על שפרירי השלג בשבת שירה, וכשהוא מגיע לכתובת השם הגדול והגורא הריהו יורד לתוך מקוה טהרה וטובל, וכך היה יושב וכותב כמה חדשים עד שגמר כל התורה כולה.

ט

אמנם לא כמהירות הדבור מלירות המעשה, ימים על ימים היה רפאל יושב על עבודתו, אבל ימים עברו, ימים באו ורפאל את ספרו עדיין לא גמר, פניו מתקטנים, רקותיו מצטמקות, עיניו הולכות וגדלות והוא יושב ותורה בחלל ביתו השומם, עכבר משתעשע על חורו עם

נוצה מסולה והחול שוכבת למעצבה על הכירה המיוחסת. חודש נכנס וחודש יוצא, הזמן זורק שיבה בפאות, רפאל, רפאל אל תשכח את המות, כי גם הוא לא ישכחך! מזדו רפאל עצמו במאמר החכם, אך ימים עזורים, ימים באים, חודש נכנס וחודש יוצא, אין פעולה ואין עשייה, היריעה מונחת על השלחן, והנוצה שוכבת לאור השמש והשמש מנצנצת מתוכה כאור הגנוז בין כנפי חיות הקודש. זהרי חמה יורדים לרחוץ בקסת הסופר, וכשהם יוצאים ליתן שלום לצלילי לילה עדיין היריעה בשהיתה.

פעמים הוא מתחזק, נועץ קולמוס בדיו וכותב תיבה, נועץ קולמוס בדיו וכותב תיבה, אך אין פעולה ואין עשייה. אלפים נתן לו עינים, והעינים מלאות דמעות, וכשהוא נתן לבו לכתוב אות אחת בתורה מיד זולגות עיניו דמעות על גבי היריעה.

שָׁוֹא וְבָנֵי הַבְּוִינִים אֲרָמֹנֹת
אִם נֶחֱל עֹבֵר וְשׁוֹטֵף יִסְדֹּתֵיהֶם,
שָׁוֹא יִדְלִיקוּ גַר וְשִׁפָּה
אִם יִכְבוֹדוּ הַחַוְּמִים בְּדַמְעוֹתֵיהֶם.

וכשהיה מבליע הדמעות ואמר הגיעה השעה! — היה בא לירי התלהבות ודביקות והיה מתח ניוצאות של דיו מחמת רטט היצירה, ולא היה באפשרי ממש לכתוב אות כהוגן.

מוכא בשם הרב מויטומיר ששאל את הרב מברדיצב על פסיק ויעש בן אהרן ופירשו "ז"ל מגיד שלא שינה. וקשה, היתכן אם אמר הקב"ה לאהרן שידליק את הנרות וישנה? ואילו אמר הקדוש ברוך הוא לאדם פשוט כלום היה משנה? ומה שבחו של אהרן הכהן?

אלא התירוץ הוא: אילו אמר הקב"ה להרב מברדיצב שידליק את הנרות בטח היה לו התלהבות ויראה ודביקות, ואילו בא להדליק היה שוסך את השמן על הארץ ולא היה מדליק כלל מהמת יראה. אבל אהרן, אף על פי שהיתה לו התלהבות ויראה ודביקות בטח יותר מהרב הצדיק מברדיצב, אבל כשבא להדליק את הנרות קיים כמצות השם והדליק בלי שום שינוי.

פעם אחת בחורף, אירע שהמרחץ שבאותה העיר שהיה רפאל דר נסגר משעם הרשות, כי היה נוטה ליסול, וכשהגיע לכתוב את השם והנה אין מקוה טהרה. נשל גרון והלך אל הנהר אשר פהוץ לעיר ובקע את הקרח באמצעו ופשט את בגדיו ושבב ג' מביעות ועלה וכתב אה השם בנועם הדביקות הנפלאה. באותה שעה זכה רפאל הסופר להפיר את סוד ה', שקודם שבא אדם להדבק בנועם הדביקות הרי עליו להיות כבחינת אדם שעומד במי קרח ביום השלג, וכמאן ואילך היה יושב בחלישת מחותיו בנועם הדמטה ומושך בידו הדוח את הנוצה על גבי היריעה עד שסיים את ספרו.

את עצי הייט לנליכה ושאר תשמישי קדושה עשה בעצמו. משל
למכנים אורחים שהיו אורחים מצויים תמיד בביתו והיו כמה משרתים עומדים
ומשטשים אותם. פעם אחת עשה סעודה למסך. מי נאה למסך לשמשו? — הנה
בעל הבית בעצמו!

9

ועתה נספר מן הסנהג, מנהג ישראל תורה, בסיום ספר תורה.
כיון שסופר בא לסיים את ספרו, הריהו מניח, כידוע, כמה ספוקים בסוף
אותיות החלולות, כדי לזכות אדם מישראל שלא זכה לקיים, ועתה כתבו לכם
את השירה הזאת — למלאות אות בתורה, וכל מי שזוכה להיות כאותו מעמד
בא וניסל קולטים, וטובל ראש הקולטים בדיו, ומעביר הקולטים על האות ומלא
חללה של האות.

ורפאל הניח את הנוצה מידו ונלל את הספר בשני עצי היים והשאר
בכמה ספוקים אותיות החלולות, ויאמר: אלמה ואקרא מנין יהודים לכבוד התורה,
ויקם וילך אל המראה לסדר את סאותיו וזקנו.

והאמסקלריה מכוסה סדין, כי מיום מית מרים לא הסירו עוד את סימן
האבילות, והמסגרת השחורה עושרת את הסדין הלבן, ויקח רפאל ויסר את קצה
הסדין ויבט בתוך המראה וירא את פניו ואת המורה המכוסה אבק, ויעמוד עד
ביוש, וירא גם את הספר ואת האותיות החלולות, הן כה וכה ולא ידע את
בששו, וישב אל השלחן כבראשונה, ויקח את הנוצה, וימלא את האותיות בספר
אשר כתב לזכר נשמת אשתו.

ובתחילו את מעשהו נלל את הספר והנביוה למעלה ברקוד ובשמתה
ובשיר הרש לכבוד התורה.

והתאום נשאר רפאל עומד באמצע הכית, האמנם את השיר אשר אמר
לכבוד התורה הזאת חברתיו כבר שמע? רפאל ישיר הלאה, אין כל חדש.
גם כי יסגור סיו — מניחתו תנגן מעצמה. הנה, איפה שמע את הניגון הזה? לא
חדש הוא את.

10

ומדי דברי בניגון זה הנה שפתי לא אכלא מלספר איפה שמע אותו.
ליל שמת תורה היה, ובאותו לילה בית מדרשו של הרב מלא אור
יקרות, וכל כלי המאר מתנוצצים מזהר העליון, והסידים, צדיקים וקדושים עומדים
עטוים אצמלאות לבנות ממש טהור וספרי תורות ביריהם ומסבכים את
הביטה ורוקדים בהתלהבות קדושה ומתעדנים בתפוקי התורה, וכמה חסידים
ובצלליתם משושים זוכים ורוקדים עמם ומתרכקים עם התירה הקדושה ועם

שומרי התורה לשמא, ושוכחים כל רוגזין וכל דינין וכל מיני פהותות קשות.
ויצדיקו מקיפם אותם בגליהם והם לבנים, ירקרקים, אדומים וכחולים, קלועי
אותיות כסף וזהב ותפוחים אדומים בראש כל דגל, ונר דולק בתוך כל תפוח
והם מאירים כשבעה כוכבי לכת בחקל תפוחין קדישין. וכשרואה תינוק או
תינוקת מישראל את אבא בכבוד שכזה וספר תורה בזרועו, מיד הם קופצים
נגדו ואוחזים בספר התורה ומנפפים ומחבקים ומנשקים בשפתותיהם הכשרות שלא
טעמו טעם חמא, ומוחאים כף וקוראים בנעימה: אשריך ישראל! ואבותיהם
מנענעים בראשיהם אליהם ועונים אחריהם: צאן קדשים! והנשים העומדות בעזרה
זנות עיניהן בהקדושה הרוממה.

וכיון שנגמרה הקפה ששית, נוטל החזן ספר תורה ומניח בחיקו ואומר
לכהורים: כל מי שעסק בתורה יבוא וישול ספר תורה מיד קופצים כל בהורי
חמד ובאים וננשלים ספריהם בידיהם.

באותה שעה חזר החזן וקרא: כבוד הבחור המושלם כמר רפאל מכבדים
בכבוד התורה ולנגן ניגון יפה.

מיד הולך רפאל אל ארון הקודש ונטל ספר תורה מיד החזן והלך בראש
המסבבים, והוקנים עומדים וידיהם הצנומות מתנוססות בתוך שרוליהם הרהבים
ומוחאים כף ומגדילים את השמחה ותינוקות של בית דבן עומדים על הספסלות
וצועקים בכח גדול צאן קדשים ומנפפים בגליהם על ראשי הבהורים.

וכאשר החל רפאל וישר את ניגונו החדש, מיד נשארו הכל עומדים על
מקומם וידיהם נשארו דוממות, ואף החסידים הוקנים שדרכם בקודש בעת תפילה
וריקוד בבחינת התנא ר' עקיבא בהתלהבות גדולה, כשאדם מניחו בזוית זו מצאו
בזוית זו, היו מתאפקים בכל יכלתם מדרך עבודה זו, ולא יכלו להרים יד ולמחא
כף מחמת נועם ההתפעלות, הגם שלכם היה בוער כאש. הנשים הוציאו ראשיהן
מבעד הלונות עזרת נשים לתוך בית המדרש, וראשיהן נשארו תלויים נערת יונים
על כחרת קור.

ורפאל אזהר את ספר התורה בחיקו והולך בראש, וכל הבהורים הולכים
אחריו מסביב לכימה, ילדה אחת קטנה מתפרצת לתוך רגלי הבהורים, קופצת כלפי
רפאל ומשקיעה שתי שפתיה האדומות בלבנת מעיל ספרו ונושקת אותו מנשיקת
סיה ומגפפתו בשתי ידיה, הרגל נפל מתוך ידה והנר צנח על מעיל רפאל
רואה את הילדה ומרגיש את האש, אך כח אין בו עוד להרתע לאחוריו.

אחרי הרעש משך אביו את אבי הנערה אל הרב על דבר האצטלא, הרב תיך
ואמר: ליום התונתם בודאי מן היושר שיעשה אבי הנערה אצטלא חדשה לחתן.
ומיד דביאו בקבוק יין ועשו תקיעת כף וכתבו תנאים, ולא זזו לשנות עד שבא
החייט ותפר לו מלבוש חדש.

הרי כתבנו ענין הניגון.

ורפאל מסבב את הבימה ונגינות ערבות נמשכות מפיו. וקולו רך ועגום והלך ונמשך ומשקיש את החושים ומעורר את הנפש להתרומם ולחול מהוללת השכינה. אותו המחול בלי קול ובלי תנועה, אין אמר ואין דברים, ואף חפאות והוקן לא ינועו בלכתם ורק הציציות מנשפות על הברפים ומלטפות את הבשר. ודממה וזרדת לבית, הרגלים דוממות, הידים שותקות והעלמות יוצאות מעורת נשים, נערה אחרי נערה, ויורדות במעלות אל בית המדרש; אל מחול הבחורים תנהרנה, נערה אחרי נערה, והבחורים סובכים הולכים ומסבכים את הבימה והבחורות פושטות ראשי אצבעותיהן אל מול ספרי התורה אשר בידי הבחורים.

זרורי ההמה האחרונים מנצצים תוך בקיעי התריסין, על שמלה לבנה וועד קו אור אדמדם. רפאל צועד אל מול פני מים, ודומם הוא כוסף קומתו עם כפי התורה כלפי מים.

את פניה לא יראה, נולח מתנוצצת היא בתוך שמלת חופתה. השמלה מרשרשת על אצטלתו. אבל הן את שמלת חופתה הוציא לפני שעה מארון בגדי המתה לעשות פרבת הימנה!

רפאל נגש אל הארון לראות אם השמלה עורנה שם. אך בכואו לא זכר עוד על מה ולמה בא. עיניו נתונות בתוך הלל הארון השחור. צרור קמן מנצנץ לפניו. רפאל שלה ידו אל הצרור, וידיו נשפו עפר ארץ-ישראל על קרקע הבית, רק מעט היה מן העפר בצרור, כי את ההצי נתן בקבר מרים אשתו למראשותיה. מעיו המו עליו. על אדמת קודש ירקוד.

ולאור המנורה הדועכת ירקוד רפאל מעוטף בטלית וספר תורה בזרועו, והספר עמוף משי רקום זהב: נדבת האשה מרים אישת רפאל הסופר. החדר מתמלא ספרי תורות ועדת ישישים ורקדים בהתלהבות קדושה. רפאל נשאר עומד על מקומו והמחול הולך ונמשך. וברקדם לא ירימו רגליהם, לא יכספו ברוך. כאפס תנועה הם ורקדים ומסבכים את גופותיהם הקישישים. מרים עומדת לה באמצע, את פניה כסתה, ובכתפיה היא רוקדת. זרועותיה עולות ומתעלות בחללי של החדר, והריהי הולכת לקראת הספר אשר בידי רפאל. את צעיפה הסורה מפניה ושתי ידיה מכסות את פניה. ודומם הן צונחות למטה ופניה החורים מתגלים. שפתותיה האדומות רובצות בדביקות קדושה על לבנת משי ספרו.

הקדוש ברוך הוא פושט טליתו של אורה, העולם עומד בתפלת לחיש של ערבית. העששית הולכת ודועכת, הפתילה שוקעת בתוך קבעת הישמן. 'פתאום קופצת לשון האש ומאירה את החדר, ואורה גולמת את פני רפאל הסופר איש צנח ארצה עם ספרו, ושמלת חופת אשתו פרושה עליהם.

